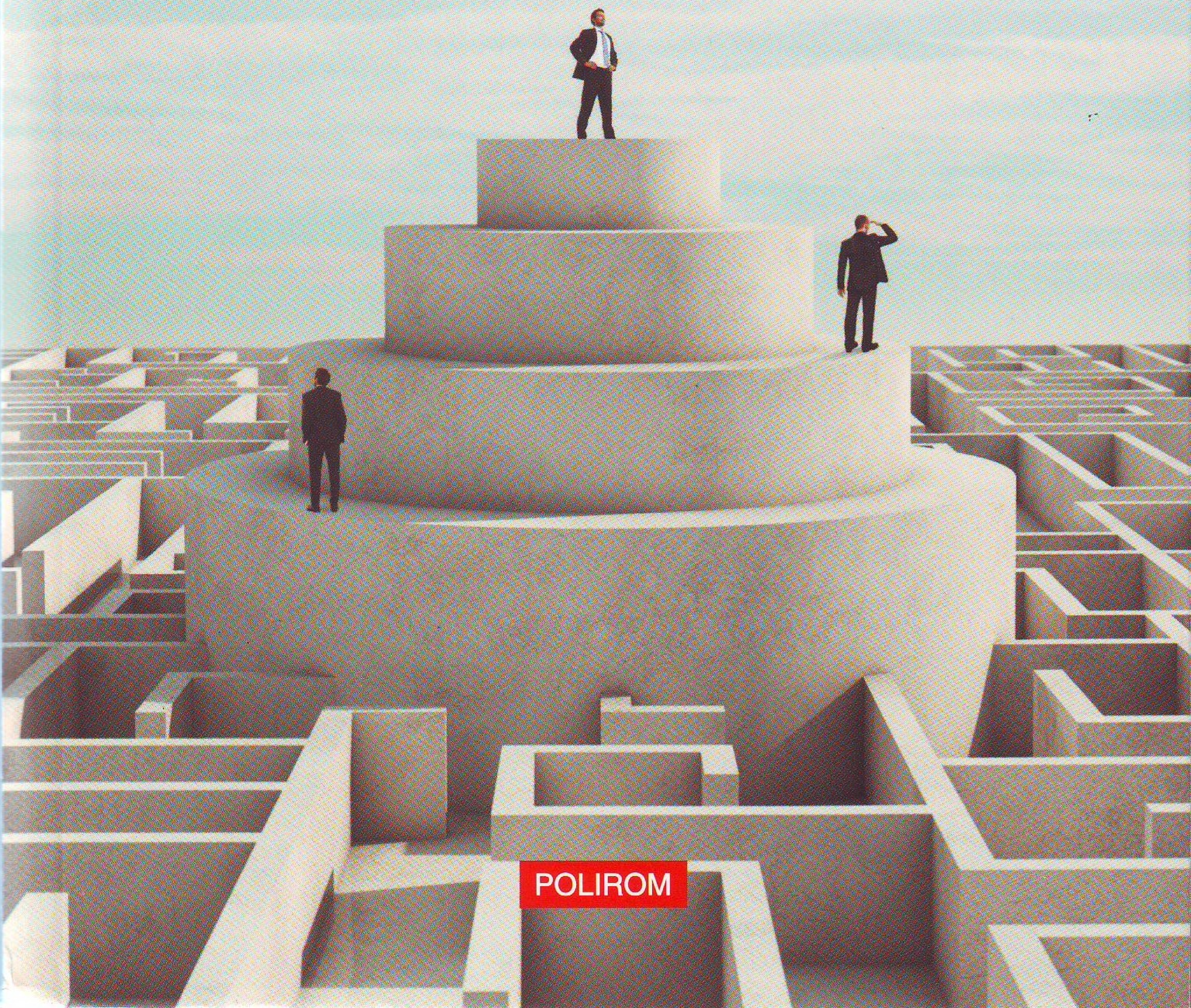
Nicu Gavriluţă

NOILE RELIGII SECULARE

Corectitudinea politică, tehnologiile viitorului şi transumanismul

POLIROM

Nicu Gavriluță

Noile religii seculare

Corectitudinea politică, tehnologiile viitorului și transumanismul

Pe copertă: © kantver/Depositphotos.com

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,
sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:

GAVRILUŢĂ, NICU

Noile religii seculare: corectitudinea politică, tehnologiile viitorului şi transumanismul / Nicu Gavriluţă. – Iaşi: Polirom, 2018

Conţine bibliografie

ISBN print: 978-973-46-7203-5
ISBN ePub: 978-973-46-3110-0
ISBN PDF: 978-973-46-3111-7

316

Printed in ROMANIA

Nicu Gavriluţă

NOILE RELIGII SECULARE

Corectitudinea politică, tehnologiile viitorului şi transumanismul

POLIROM
2018

NICU GAVRILUȚĂ (născut în 1963) este profesor universitar doctor și fost decan al Facultății de Filosofie și Științe Social-Politice a Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași în perioada 2008-2016. Sociolog, antropolog și eseist. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România. A fost președinte și vicepreședinte al Societății Sociologilor din România.

A publicat volumele de autor: *Mentalități și ritualuri magico-religioase. Studii și eseuri de sociologie a sacrului* (Editura Polirom, Iași, 1998); *Culianu, jocurile minții și lumile multidimensionale* (Editura Polirom, Iași, 2000); *Imaginarul social al tranziției românești* (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001); *Fractalii și timpul social* (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2003); *Hermeneutica simbolismului religios. Studii și eseuri* (Editura Fundației AXIS, Iași, 2003); *Mișcări religioase orientale. O perspectivă socio-antropologică asupra globalizării practicilor yoga* (Editura Fundației AXIS, Iași, 2006); *România în starea Bardo. Publicistică și dialoguri culturale* (Editura Provopress, Cluj-Napoca, 2006); *Antropologie socială și culturală* (Editura Polirom, Iași, 2009); *Mama proștilor e mereu gravidă. Sociologia patologiilor cotidiene* (Editura Institutul European, Iași, 2010); *Sociologia religiilor. Credințe, ritualuri, ideologii* (Editura Polirom, Iași, 2013); *Mit, magie și manipulare politică* (Editura Institutul European, Iași, 2015).

Este coautor al volumelor: *Sociologia sportului. Teorii, metode, aplicații* (Editura Polirom, Iași, 2010); *Religie și violență în Europa seculară. Dialoguri la TRINITAS* (Editura Trinitas, București, 2016; Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2016); *Globalizare și identitate românească* (Editura Junimea, Iași, 2018). A publicat articole și eseuri în *Convorbiri literare, Scriptor, Ex Ponto, Timpul, Cronica veche, Observator cultural* etc.

În 2017 i s-au acordat Premiul pentru eseu de către Uniunea Scriitorilor, Filiala Iași, și Premiul „Vasile Conta" al Academiei Române pentru volumul *Mit, magie și manipulare politică*.

Cuprins

INTRODUCERE. O altă perspectivă epistemologică asupra religiilor seculare 9

CAPITOLUL I

Secularizare și postsecularizare în Europa și SUA

1. Preambul 15
2. Modernitatea europeană a adus secularizarea 18
3. SUA nu confirmă obligativitatea secularizării în modernitate 20
4. Europa seculară – un caz excepțional 23
5. Criza catolicismului și a protestantismului în Europa 24
6. Laicitatea franceză 29
7. Două soluții europene de impunere a secularizării – sistemul educațional și intelectualii 31
8. Neintegrarea bisericilor locale în contextul industrializării 34
9. Ateism cotidian și secularizare recentă în Europa 37

10. Frecventarea Bisericii în Europa 41
11. Penticostalismul în SUA 45
12. (Tele)evangheliştii americani 49
13. Iluminismul american 51
14. Creditul religios transferabil 52
15. Banii – simbol al relației dintre religie și identitate națională 53
16. Libertatea de a crede în Constituția americană 55
17. Imigranții sporesc viața religioasă americană 56
18. Religia și faliile verticale din societatea americană 58
19. Frecventarea Bisericii în SUA 59
20. Teza modernităților multiple/alternative 63
21. Viitorul Europei va fi unul postsecular? 66
22. Secularizarea – o încununare paradoxală a creștinismului? 72

CAPITOLUL II

Corectitudinea politică – o nouă religie seculară

1. Ce este corectitudinea politică? 75
2. Școala de la Frankfurt – prima instituționalizare a corectitudinii politice 91
3. Corectitudinea politică eclipsează realitatea prin eufemisme lingvistice 96
4. Corectitudinea politică în cinematografie 102
5. Corectitudinea politică în universitățile americane 106
6. Corectitudinea politică este selectiv anticreștină 109
7. Alte exemple de corectitudine politică 114
8. Eterna fascinație a religiilor politice 121
9. De ce este corectitudinea politică o nouă religie seculară? 124

CAPITOLUL III

Sacralizarea noilor tehnologii

1. *New media* – Dumnezeul lumii moderne? 135
2. Internetul – obiect al unei devoțiuni religioase 136
3. Church of Kopimism – Biserica Copy-Paste 142
4. Biserica Google 145
5. Way of the Future – o religie pe pilot automat 152

CAPITOLUL IV

Transumanismul – cultul secular al lui *Homo deus*

1. Ce este transumanismul? 159
2. Era neoumanității. Ce ne așteaptă în viitor? 167
3. Mitologii camuflate în transumanism 175

4. Pericolele transumanismului 180
5. Cine vor fi noii zei ai viitorului postuman? 187
6. Mintea-stup sau noile inteligențe sociale 188
7. Societatea matrice 188
8. Desacralizarea nemuririi în transumanism 191
9. În transumanism, Dumnezeu devine noul *deus otiosus* 194

EPILOG. De ce am scris *Noile religii seculare*? 199

Bibliografie 207

INTRODUCERE

O altă perspectivă epistemologică asupra religiilor seculare

Într-o serie documentară din 2014 intitulată *The Secrets of Quantum Physics* (*Secretele fizicii cuantice*), profesorul Jim Al-Khalili de la Universitatea din Surrey reia faimoasa dispută academică dintre Albert Einstein și danezul Niels Bohr privind *interconectivitatea cuantică*. Personajul ocult al acestui savuros documentar este unul metafizic: *esența realității*. Este lumea în care trăim una reală, obiectivă, independentă de subiectul cunoscător? Sau, dimpotrivă, există doar în măsura în care noi o percepem? Avea dreptate celebrul episcop George Berkeley cu al său principiu *esse est percipi* sau învinge întotdeauna logica comună?

Rezultatele experimentelor fizice realizate în Europa și SUA începând cu 1920 și până astăzi i-au stupefiat pe mulți savanți. Gândirea occidentală clasică, marcată destinal de logica aristotelică, era și este în impas.

Fizica cuantică susține că lumina nu este *doar* undă sau corpuscul. Este *deopotrivă* undă și corpuscul.

Continuă să fie semnificativ experimentul din laboratoarele Bell din New Jersey (SUA) de la începutul secolului XX (mai exact, din anii 1920). El a provocat celebra polemică dintre Einstein și Bohr privind *particulele minuscule solide ce constituie electricitatea.* Atunci a fost proiectat un fascicul de electroni pe un cristal. Pentru a fi proiectați, electronii treceau prin două fante și loveau un ecran la final. Asemenea luminii, electronii se comportă ca *particule solide*, dar și *ondulatoriu*, precum valurile. Electronul n-are consistență materială în timpul deplasării, ci doar o undă de probabilitate în a-l localiza. Este o entitate fantomatică. Este ubicuu. Altfel spus, *în timpul deplasării electronul nu există.* El există abia în clipa când lovește ecranul și este perceput de noi. Deci observatorul îi face posibilă existența.

Concluzia acestui experiment este realmente spectaculoasă. Electronul, lumea (inclusiv cea socială), universul *există în măsura în care eu le percep.* Mai mult: ele există tocmai ca eu să le percep (Ioan Petru Culianu). Odată ce institui într-un univers prin observație participativă o realitate (cum ar fi, de exemplu, acea afirmație celebră că „Prietenul meu este viu"), într-un univers paralel apare o realitate pe dos

(„Prietenul meu este mort"). Pentru unii, această realitate din universul paralel este doar una diferită de prima, virtuală, posibilă. Pentru alții, ea este perfect reală!

Ei bine, în viața socială, noi suntem cei care aducem la prezență mai multe realități, cum este și cea a *religiilor seculare.* Automat, aceste realități sociale comunică între ele (prin celebra *interconexiune cuantică*). Imediat apare o altă realitate, una perfect disonantă față de prima: cea a *religiilor autentice.* Ambele realități fac parte din viața noastră socială. Nu poate exista în lumea modernă *secularizare* fără *desecularizare*, și invers. Ambele sunt fețele unei monede numite *viață.* Dacă la un moment istoric dat domină social *secularizarea*, atunci *desecularizarea* apare ca o lume posibilă, alternativă.

În concluzie, deși profund diferite, *secularizarea/religiile seculare* și *desecularizarea/religiile autentice* trebuie luate și interpretate împreună. Mai mult, secularizarea camuflează sensuri ale sacrului, iar desecularizarea favorizează anumite practici seculare. Cele două ipostaze ale vieții sociale „comunică" între ele la un nivel adânc, foarte profund, accesibil poate doar matematicii superioare.

Perspectiva dominantă de analiză și interpretare a *religiilor seculare* pe care o propun în această carte

EPILOG

De ce am scris *Noile religii seculare*?

Ideea scrierii acestei cărți am avut-o recitind textul filmului lui Paul Barbăneagră despre Mircea Eliade[1]. În ultima parte a acestui exemplar documentar cinematografic, istoricul religiilor face următoarele considerații:

> La un moment dat, acum cincisprezece mii de ani, optsprezece mii de ani, marea revoluție a descoperirii agriculturii a dus, din punct de vedere religios, la o criză. Același lucru se petrece acum cu marea sau marile descoperiri ale civilizației tehnologice moderne. Acestea nu puteau să nu invadeze puțin câte puțin întreaga planetă. Numai că există o mare

1. Este vorba de Paul Barbăneagră, *Arhitectură și geografie sacră. Mircea Eliade și redescoperirea sacrului*, traducerea și adaptarea textelor de Mihaela Cristea și Marcel Tolcea, cuvânt înainte și glosar de Marcel Tolcea, Iași, Editura Polirom, 2000.

diferență între globalizarea agriculturii și globalizarea tehnologiei moderne. Prima era o tehnică umană, dar întovărășită de o religie, cu o mitologie și un ritual specifice. Nu se răspândea doar tehnica agricolă, ci se răspândeau în întreaga lume religia și mitologia agricolă sau agrară. În celălalt caz al civilizației tehnologice, descoperirile, progresele au fost însușite peste tot fără nicio tradiție religioasă, tocmai pentru că *tehnologia modernă nu are o bază sau o justificare religioasă* (s.m.).

Eu nu acuz pe nimeni, dar cred că teologii creștini din ultimele două secole nu au fost la înălțimea misiunii lor pentru că nu au încercat să dea științelor sensul pe care-l au chiar și cele mai vizibil materialiste dintre ele. Orice act tehnologic sau științific era și un act, dacă nu religios, cel puțin conform unui simbolism de origine creștină[2].

Această civilizație occidentală, împreună cu științele ei cele mai materialiste au ignorat componentele lor mitologice, religioase și simbolice. De ce? Pentru că Occidentul este produsul *logos*-ului, și nu al *mythos*-ului (Karen Armstrong). Modernitatea occidentală a pariat pe rațiune, eficiență și randament. A respins mitul

2. *Ibidem*, pp. 197-198.

ca fiind „nefolositor, fals și depășit"[3], l-a disprețuit pentru că nu l-a înțeles. Stigmatizarea mitului nu a rămas însă fără urmări. A produs o continuă traumă socială.

Încă din secolul al șaisprezecelea vedem mai multe dovezi ale unei *disperări* (s.m.) care amorțește, ale unei *paralizii mintale* (s.m.) care se înstăpânește treptat și un *sentiment de neputință* (s.m.) și *furie* (s.m.) pe măsură ce vechiul mod de gândire mitic dispărea și nimic nou nu părea să-i ia locul. Și astăzi vedem o anomie similară în țările în curs de dezvoltare aflate încă în primele stadii ale modernizării[4].

Totuși, mitul nu a dispărut niciodată din viața civilizației occidentale. El doar s-a retras. Astăzi, mitul supraviețuiește camuflat în cele mai seculare practici, dar și în tainice visuri, intime dorințe și vechi nostalgii. Mitul poate fi regăsit astăzi oriunde, inclusiv în lumea științei ultramoderne și a tehnologiilor sofisticate ale viitorului. Mitul camuflat este cartea de vizită ascunsă a eroului (post)modern. Cine este acest erou? Un

3. Karen Armstrong, *O scurtă istorie a mitului*, traducere din limba engleză de Mirella Acsente, București, Leda, 2008, p. 131.
4. *Ibidem*.

răspuns subtil l-a dat, încă din 2005, Karen Armstrong. Cercetătoarea britanică era convinsă că „eroii modernității occidentale vor fi niște *genii tehnologice* (s.m.) sau *științifice* (s.m.) ale *logos*-ului, nu genii spirituale inspirate de *mythos*"[5].

În concluzie, soluția regală a depășirii crizei este cea a redescoperirii mitologiilor camuflate, a sensurilor ocultate și a simbolismului religios prezente în plină (post)modernitate. De aceea cred că invitația lui Mircea Eliade de a da un sens mitologic și religios științelor tehnologice contemporane (și nu numai) poate fi adresată astăzi tuturor specialiștilor în știința religiilor, istoria ideilor și filosofia mentalităților. Am încercat, după propria-mi pricepere, să ofer în această carte o interpretare a datelor mitologice, simbolice și religioase camuflate în conținutul noilor tehnologii și al mentalității transumaniste.

Am insistat asupra contextului social, cultural și religios în care se întâmplă astăzi avântul noilor tehnologii și al gândirii transumaniste. El este marcat profund de *secularizarea diferențiată* și de *modernitățile multiple* din Europa Centrală și de Vest, SUA și din alte zone ale lumii de astăzi. Susțin în continuare ceea ce sociologii religiilor au numit valabilitatea „mariajului" dintre

5. *Ibidem.*

religie și modernitate. Acest fapt ne obligă să încercăm a descifra conținuturile spirituale și religioase camuflate în fetișizarea unor ideologii la modă (corectitudinea politică, de exemplu), în cuprinsul tehnologiilor recente și în cel al modernității în genere.

Specialiștii au observat că avântul noilor tehnologii și succesul filosofiei transumaniste au loc și pe fondul resacralizării unei bune părți din lumea occidentală. Totuși, există un *fond mental* consistent care împiedică resacralizarea și minimalizează importanța actului hermeneutic de a decripta sensurile și simbolurile ascunse ale noilor tehnologii. Acea *forma mentis* dominantă în multe spații sociale occidentale este una neomarxistă și este cunoscută drept *corectitudine politică* (CP). Ei i-am consacrat un capitol din carte, numind-o *religie seculară*, adică ceva mai mult decât o simplă ideologie neomarxistă subversivă. De ce? Pentru că preia, resemnifică și desacralizează motive mitologice și idei-forță ale creștinismului. CP este o religie pe dos, una seculară, care imanentizează Absolutul și absolutizează contingentul, mundanul.

Scriind această carte, am fost foarte sensibil la ideea nonconformistă și paradoxală a asumării religioase a secularizării. Tocmai de aceea am insistat pe teza lui Dietrich Bonhoeffer, a trăirii secularizării „ca și cum Dumnezeu n-ar fi dat". Ocultarea Lui este

deplină. Sacrul se camuflează perfect în profan. Ce-i de făcut? Răspunsul meu este că mulți dintre noi trăim secularizarea *religios*, chiar fără să o știm. Tocmai de aceea am încercat să evit clasica interpretare dihotomică „religie" *vs* „secularizare". Am propus „religie în secularizare" și „secularizare în religie". Depinde foarte mult de perspectiva spirituală a celui care privește. Realitatea poate fi dominant „seculară" sau dominant „religioasă", așa cum în fizica cuantică lumina nu este undă sau corpuscul, ci deopotrivă undă și corpuscul – în funcție de calitatea observatorului implicat. *El construiește realitatea.* În domeniul social, noi suntem cei care construim *religiile seculare*. Corectitudinea politică, tehnologiile viitorului și transumanismul sunt trei dintre noile religii seculare.

Ce au în comun aceste religii seculare? Printre altele, un anumit tip de *reducționism spiritual*. Toate trei reduc datele de ordin spiritual la chestiunile filosofice de ordin *etic*. Componentele mitologice și religioase sunt desacralizate, simplificate sau chiar ignorate. În schimb, religiile seculare propun un *reviriment al eticii*[6].

6. Interesant este faptul că religiile seculare fetișizează *etica* în detrimentul *religiei* și al *mitologiei*. Unii teoreticieni și apostoli ai religiilor seculare (*Dataismul* – religia seculară a căutării pe Google, a procesării datelor și a luării deciziilor, cum o numește Yuval Noah Harari) prețuiesc spiritualitatea și chiar o practică. Yuval Noah Harari, de exemplu, este gay, vegan și practicant zilnic (două ore) al meditației budiste Vipassana.

În termenii lui Yuval Noah Harari, „viziunile noastre despre «bine» și «rău» vor căpăta o importanță cosmică. Sigur, oamenii au dezbătut sensul vieții și natura binelui și răului de mii de ani. Dar aceste întrebări ies acum din registrul filosofic și intră în cel al ingineriei"[7]. Aici fac obiectul a ceea ce este permis și a ceea ce nu este permis.

Am scris această carte cu profunda convingere, inspirată de scrierile lui Mircea Eliade, că negativitatea secularizării și crizele aferente pot fi învinse dacă decriptăm convingător miturile, simbolurile și motivele religioase camuflate în ideologii subversive, filosofii excentrice și tehnologii provocatoare. Am interpretat astfel trei dintre religiile seculare actuale: *corectitudinea politică*, *noile tehnologii* și *transumanismul*. Acest act eliadesc de *hermeneutică creatoare* continuă să fie *reconfortant*, *stimulativ* și chiar *soteriologic* pentru fiecare dintre noi, într-un plan mai subtil al existenței noastre.

7. Yuval Noah Harari, „Povestea lumii de azi: un liberalism în impas, *fake news*-uri care dinamitează democrația și noi lideri autoritari, pregătiți să vândă în continuare ficțiuni cu vrăjitoare", interviu cu Magda Grădinaru, ziare.com, 21 august 2018.

Bibliografie

ACHIMESCU, Nicolae (coord.), *Impactul secularizării asupra valorilor religioase și morale în societatea contemporană (The impact of secularization over religious and moral values in contemporary society)*, ediție bilingvă româno-engleză, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2015.

ALEXANDER, Denis, *Oameni îmbunătățiți sau o nouă creație?*, traducere de Elena Neagoe, Timișoara, Centrul de Educație Creștină și Cultură Contemporană, Areopagus, 2015.

ALEXANDRE, Laurent, *La guerre des intelligences – Intelligence artificielle versus intelligence humaine*, Paris, JC Lattès, 2017.

ANTON, Andreea, „Filmul «The Shape of Water» atinge granițele penibilului", în *Opinia Studențească*, nr. 580, 12-18 martie 2018, p. 13.

ARMSTRONG, Karen, *O scurtă istorie a mitului*, traducere din limba engleză de Mirella Acsente, București, Editura Leda, 2008.

ARTHUR, James, *Faith and Secularisation in Religious Colleges and Universities*, New York, Routledge, 2006.

BACONSCHI, Teodor, *Creştinism şi democraţie*, Bucureşti, Editura Curtea Veche, 2010.

BACONSCHI, Teodor, *Darul desăvârşit. Gânduri despre civilizaţia creştină*, Iaşi, Editura Doxologia, 2018.

BALL, Terence, DAGGER, Richard, O'NEILL, Daniel, *Ideals and Ideologies. A Reader*, New York, Routledge, 2017.

BARBĂNEAGRĂ, Paul, *Arhitectură şi geografie sacră. Mircea Eliade şi redescoperirea sacrului*, traducerea şi adaptarea textelor de Mihaela Cristea şi Marcel Tolcea, cuvânt înainte şi glosar de Marcel Tolcea, Iaşi, Editura Polirom, 2000.

BARBU, Daniel, *Au cetăţenii suflet? O teologie politică a societăţilor post-seculare*, Bucureşti, Editura Vremea, 2016.

BĂNESCU, Vasile, *Credinţă şi cultură azi. Dialoguri TRINITAS TV*, Bucureşti, Editura Trinitas, 2015.

BĂNICĂ, Mirel, *Religia în fapt. Studii, schiţe şi momente*, prefaţă de Nicu Gavriluţă, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2011.

BERGER, Peter, DAVIE, Grace, FOKAS, Effie, *America religioasă, Europa seculară? O temă şi variaţiuni*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2016.

BLOOM, Alan, *Criza spiritului american. Cum universităţile au trădat democraţia şi au sărăcit sufletele studenţilor*, traducere din limba engleză şi note de Mona Antohi, postfaţă de Sorin Antohi, Bucureşti, Editura Humanitas, 2006.

BOARI, Vasile (ed.), *Religie şi politică*, Iaşi, Editura Institutul European, 2017.

BOARI, Vasile (coord.), *Religie şi democraţie în Europa la începutul secolului XXI*, Iaşi, Editura Institutul European, 2018.

BOBOC, Jean, *Le transhumanisme décrypté. Métamorphose du bateau de Thésée*, Paris, Apopxis, 2017.

BOCANCEA, Sorin (coord.), *Marşul asupra Europei. Noile dimensiuni ale migraţiei*, Iaşi, Editura Adenium, 2016.

BOTTOMORE, Thomas Burton, *The Frankfurt School*, Londra, Tavistock, 1984.

BRAIDOTTI, Rosi, *Postumanul*, Bucureşti, Editura Hecate, 2016.

BRETON, Philippe, *L'utopie de la communication. Le mythe du „village planétaire"*, Paris, La Découverte, 1997.

BRETON, Philippe, *Le culte de l'Internet. Une menace pour le lien social*, Paris, La Découverte, 2000.

BURUMA, Ian, MARGALIT, Avishai, *Occidentalismul. Războiul împotriva Occidentului. O scurtă istorie a urii faţă de Vest*, traducere din limba engleză de Anca Bărbulescu, Bucureşti, Editura Humanitas, 2016.

CASANOVA, José, „Religion, European secular identities, and European integration", *apud* Timothy A. Byrnes, Peter Katzenstein (eds.), *Religion in an Expanding Europe*, Cambridge, Cambridge University Press, 2006.

CHELCEA, Septimiu, *Elogiul plictiselii. Eseuri psihosociologice*, Suceava, Alexandria Publishing House, 2018.

CODREANU, Theodor, „Un homuncul marxistoid: «corectitudinea politică»", în *Contemporanul*, nr. 12, decembrie 2015.

COLE-TURNER, Ronald (ed.), *Transhumanism and Transcendence: Christian Hope in an Age of Technological Enhancement*, Washington, DC, Georgetown University Press, 2011.

CULIANU, Ioan Petru, *Păcatul împotriva spiritului. Scrieri politice*, ediția a II-a adăugită, Iași, Editura Polirom, 2005.

DALAI LAMA, *Dincolo de religie. Etică pentru o lume mai bună*, București, Editura Lifestyle, 2017.

DÂNCU, Vasile, „România magică. Mituri, credințe și fantasmele noastre", în *Sinteza*, nr. 54, iulie-august 2018.

DECIU, Nicușor, „Transumanismul și promisiunea nemuririi", în *Lumina*, 22 ianuarie 2018.

DENIS, Jean-Pierre, *De ce scandalizează creștinismul*, traducere din limba franceză și prefață de Eduard Florin Tudor, București, Editura Nemira, 2012.

DERY, Mark, *Vitesse virtuelle: La cyberculture aujourd'hui*, Paris, Abbeville, 1997.

DE SOUZENELLE, Annick, *Le Seigneur et le Satan. Au-delà du Bien et du Mal*, Paris, Albin Michel, 2016.

DÎRLĂU, Andrei, BAZON, Irina (coord.), *Corectitudinea politică: o ideologie neo-marxistă. Marxismul cultural – noua utopie*, prefață de Dan Puric, postfață de Sorin Lavric, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2017.

DUNCAN, Russell, GODDARD, Joseph, *America astăzi*, traducere de Claudia Popa, București, Editura Comunicare.ro, 2012.

ECO, Umberto, *Înainte ca racul. Războaie calde și populism mediatic*, traducere din limba italiană de Geo Vasile, București, Editura RAO, 2007.

ELIADE, Mircea, *Mituri, vise și mistere*, traducere de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998.

ELIADE, Mircea, *Încercarea labirintului. Convorbiri cu Claude-Henri Rocquet*, traducere de Doina Cornea, București, Editura Humanitas, 2007.

ELIADE, Mircea, *Jurnal. Pagini regăsite 1959-1962*, ediție îngrijită, adnotată și prefațată de Cristian Bădiliță, București, Editura Tracus Arte, 2017.

ESTULIN, Daniel, *Transrevoluția. Apropiata epocă a deconstrucției umane*, traducere din limba engleză de Mihai Radu Pavelescu, București, Editura Meteor Publishing, 2017.

FELDSTEIN, Richard, *Political Correctness. A Response from the Cultural Left*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1997.

FRASE, Peter, *Cele patru culori ale viitorului*, București, Editura Meditative Arts, 2017.

FROMM, Erich, *Arta de a fi*, traducere din limba engleză de Raluca Hurduc, București, Editura Trei, 2013.

FROMM, Erich, *Fuga de libertate*, traducere din limba engleză de Cristina Jinga, București, Editura Trei, 2016.

FROMM, Erich, *Arta de a iubi*, traducere din limba engleză de Ruxandra Vişan, Bucureşti, Editura Trei, 2016.

FROMM, Erich, *Omul pentru sine. O cercetare asupra psihologiei moralei*, traducere din limba engleză de Bogdan Boghiţoi, Bucureşti, Editura Trei, 2017.

FRUNZĂ, Sandu, *Fundamentalismul religios şi noul conflict al ideologiilor*, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Cluj-Napoca, Editura Şcoala Ardeleană, 2015.

FRUNZĂ, Sandu, *Eşti o fiinţă autentică. Despre tine, filosofie, comunicare, dezvoltare personală şi leadership*, Bucureşti, Editura Eikon, 2018.

FUKUYAMA, Francis, *Viitorul nostru postuman. Consecinţele revoluţiei biotehnologice*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2004.

GABOR, Alexandru, „Corectitudinea politică. Ghid eşuat pentru sceptici", în *22*, 21 noiembrie 2017.

GARNER, James Finn, *Poveşti corecte politic de adormit copiii*, traducere din limba engleză de Felicia Mardale, Bucureşti, Editura Humanitas, 2007.

GARNER, Stephen Robert, *Transhumanism and the* imago Dei – *Narratives of apprehension and hope*, teză de doctorat în teologie, The University of Auckland, 2007.

GAUCHET, Marcel, *Ieşirea din religie. Parcursul laicităţii*, traducere de Mona Antohi, Bucureşti, Editura Humanitas, 2006.

GAVRILUŢĂ, Cristina, „Realităţi şi ficţiuni", în Emanuela ILIE, Claudia TĂRNĂUCEANU (coord.), *Valorile educaţiei. Educaţia valorilor din Antichitate până azi. Abordări teoretice, soluţii practice*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2017.

GAVRILUŢĂ, Nicu, *Sociologia religiilor. Credinţe, ritualuri, ideologii*, Iaşi, Editura Polirom, 2013.

GAVRILUŢĂ, Nicu, DIMA, Nicolae, MIHALACHE, Sorin, *Religie şi violenţă în Europa seculară. Dialoguri la TRINITAS TV*, Bucureşti, Editura Trinitas; Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2016.

GHILEZAN, Marius, „Corectitudinea politică, noul marxism", în *România Liberă*, 24 aprilie 2016.

GIDDENS, Anthony, *Sociologie*, traducere de Oana Gheorghiu, ediţia a V-a, Bucureşti, Editura ALL, 2010.

GRĂDINARU, Magda în dialog cu Radu JÖRGENSEN, în *Kairos*, 2 februarie 2018.

GREEN, G. David, *We're (Nearly) All Victims Now! How political correctness is undermining our liberal culture*, Londra, The Institute for the Study of Civil Society, 2006.

HARARI, Yuval Noah, *Homo deus. Scurtă istorie a viitorului*, traducere de Lucia Popovici, Iaşi, Editura Polirom, 2018.

HART, David Bentley, *Ateismul: O amăgire. Revoluţia creştină şi adversarii ei*, Iaşi, Editura Doxologia, 2017.

HAUSKELLER, Michael, *Mythologies of Transhumanism*, Londra, Palgrave Macmillan, 2016.

HUGHES, Geoffrey, *Political Correctness. A History of Semantics and Culture*, Hoboken, NJ, Wiley-Blackwell, 2010.

HUNTER, Ian, *The Secularisation of the Confessional State. The Political Thought of Cristian Thomasius*, Cambridge, Cambridge University Press, 2007.

JAY, Martin, *The Dialectical Imagination: A History of the Frankfurt School and the Institute for Social Research, 1923-1950*, Berkeley, University of California Press, 1996.

JOUSSET-COUTURIER, Béatrice, *Le transhumanisme. Faut-il avoir peur de l'avenir?*, Paris, Eyrolles, 2016.

KURZWEIL, Ray, *The Singularity is Near: When Humans Transcend Biology*, New York, Penguin Books, 2006.

KURZWEIL, Ray, *Epoca mașinilor spirituale. Când computerele depășesc inteligența umană*, Pitești, Editura Paralela 45, 2012.

KURZWEIL, Ray, *Cum se construiește o minte. Secretul dezvăluit al gândirii umane*, Pitești, Editura Paralela 45, 2013.

LARCHET, Jean-Claude, *Captivi în Internet*, traducere de Marinela Bojin, București, Editura Sophia, 2018.

LE DÉVÉDEC, Nicolas, GUIS, Fany, „L'humain augmenté, un enjeu social", *SociologieS*, 19 noiembrie 2013.

LIICEANU, Gabriel, *Nebunia de a gândi cu mintea ta*, București, Editura Humanitas, 2016.

LILLEY, Stephen, *Transhumanism and Society. The Social Debate over Human Enhancement*, New York, Springer, 2013.

LIND, S. William, DÎRLĂU, Andrei, BAZON, Irina (coord.), *Corectitudinea politică. „Religia" marxistă a Noii Ordini Mondiale*, București, Editura Rost, 2015.

LIPINSKA, Veronika, FULLER, Steve, *The Proactionary Imperative. A Foundation for Transhumanism*, New York, Palgrave Macmillan, 2014.

MAFFESOLI, Michel, *Revrăjirea lumii. O etică pentru timpurile noastre*, traducere de Elena Gabriela Stoian, prefață de Ioan Drăgan, Iași, Editura Institutul European, 2008.

MARCUSE, Herbert, *Eros și civilizație. O cercetare filosofică asupra lui Freud*, traducere din limba engleză de Cătălina și Louis Ulrich, București, Editura Trei, 2015.

MARTIN, Martin S., PĂTRĂȘCONIU, Cristian, *America la răscruce. Un dialog transatlantic*, București, Editura Humanitas, 2017.

MARTINI, Carlo Maria, ECO, Umberto, *În ce cred cei care nu cred?*, traducere de Dragoș Zămosteanu, Iași, Editura Polirom, 2011.

MATTERARD, Armand, *Histoire de l'utopie planétaire. De la cité prophétique à la société globale*, Paris, La Découverte, 1999.

MIHĂILESCU, Vintilă (coord.), *De ce este România astfel? Avatarurile excepționalismului românesc*, Iași, Editura Polirom, 2017.

MINNICINO, Michael, „The New Dark Age: The Frankfurt School and Political Correctness", în *Fidelio*, vol. 1, nr. 1, 1992.

MORE, Max, VITA-MORE, Natasha, *The Transhumanist Reader: Classical and Contemporary Essays on the Science, Technology, and Philosophy of the Human Future*, West Sussex, Wiley-Blackwell, 2013.

MUSSO, Pierre, *Critique des réseaux*, Paris, PUF, 2003.

NAÏM, Moisés, *Sfârşitul puterii*, traducere de Andreea Năstase şi Nicolae Năstase, Bucureşti, Editura Antet, 2015.

NEAMŢU, Mihai, *Fenomenul Trump şi America profundă. Cum a înfrânt un businessman sistemul politic*, Bucureşti, Editura Open Education, 2017.

NEGREA, Corina, MARTIN, S. Martin, *Cu mâna pe inimă*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2014.

NICOLESCU, Basarab, „Evanghelia transumanistă", în *Convorbiri literare*, nr. 3, martie 2018.

PATAPIEVICI, Horia-Roman, *Omul recent. O critică a modernităţii din perspectiva întrebării „Ce se pierde atunci când ceva se câştigă?"*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2001.

PATAPIEVICI, Horia-Roman, *Discernământul modernizării. 7 conferinţe despre situaţia de fapt*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2009.

POPOVENIUC, Bogdan, *Filosofia singularităţii. Creierul global – o etică a gândirii fără om*, Bucureşti, Editura Eikon, 2017.

PUTMAN, D. Robert, CAMPBELL, E. David, *American Grace. How Religion Divides and Unites US*, New York, Simon & Schuster, 2010.

RORTY, Richard, VATTIMO, Santiago, *Viitorul religiei. Solidaritate, caritate, ironie*, volum îngrijit de Santiago Zabalo, Piteşti, Editura Paralela 45, 2008.

SCHMITT, Carl, *Teologia politică*, Bucureşti, Editura Universal Dalsi, 1996.

SCHẆARTZ, Howard S., *Political Correctness and the Destruction of Social Order. Chronicling the Rise of the Pristine Self*, Londra, Palgrave Macmillan, 2016.

SIRONNEAU, Jean-Pierre, *Milenarisme şi religii moderne*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2006.

TOFAN, Alexandru, „Secularizare şi religiozitate postmodernă", în Corneliu BÎLBĂ (coord.), *Interpretare şi societate*, Iaşi, Editura Institutul European, 2017.

TURNER, Bryan S., *Religion and Modern Society. Citizenship, Secularisation and the State*, New York, Cambridge University Press, 2012.

VAN NAME, Mark, WEISSKOPF, T.K. (eds.), *Transhuman*, New York, Simon & Schuster, 2008.

VATTIMO, Gianni, *A crede că mai credem. E cu putinţă să mai fim creştini în afara Bisericii?*, Constanţa, Editura Pontica, 2005.

VLĂDESCU, Eliza, „Corectitudinea politică dă jos crucile de pe biserici", în *Semnele timpului*, 17 septembrie 2017.

VOEGELIN, Eric, *Religiile politice*, traducere şi studiu introductiv de Bogdan Ivaşcu, Bucureşti, Editura Humanitas, 2010.

WATERS, Brent, *From Human to Posthuman: Christian Theology and Technology in a Postmodern World*, New York, Routledge, 2006.

WIGGERSHAUS, Rolf, *The Frankfurt School: Its History, Theories and Political Significance*, Cambridge, MA, MIT Press, 1995.

WILSON, Bryan, *Religia din perspectivă sociologică*, traducere din limba engleză de Dara Maria Străinu, Bucureşti, Editura Trei, 2000.

WILSON, John K., *The Myth of Political Correctness. The Conservative Attack on Higher Education*, Durham şi Londra, Duke University Press, 1995.

WEBOGRAFIE

Asociaţia Transumanistă Creştină: https://www.christiantranshumanism.org (accesat la 15.07.2018).

BAZON, Irina, „«Părinte 1» şi «Părinte 2». Impunerea totalitară a anormalului", www.irinamonica.wordpress.com, 25 aprilie 2018 (accesat la 10.08.2018).

BOSTROM, Nick, „The Transhumanist FAQ. A general introduction. Version 2.1"; http://www.transhumanism.org/resources/FAQv21.pdf (accesat la 10.08.2018).

BRÂNDUŞA, Ştefania, „Corectitudinea politică elimină şi cuvântul «Paşti». În Marea Britanie ouăle de Paşti au devenit «ouă de ciocolată»", www.actives.ro, 29 martie 2018; https://www.activenews.ro/externe/Corectitudinea-politica-elimina-si-cuvantul-%E2%80%9EPasti-.-In-Marea-Britanie-ouale-de-Pasti-au-devenit-doar-%E2%80%9 Eoua-de-ciocolata-150055 (accesat la 29.07.2018).

HARARI, Yuval Noah, „Povestea lumii de azi: un liberalism în impas, *fake news*-uri care dinamitează democraţia şi noi lideri autoritari, pregătiţi să vândă în continuare ficţiuni cu vrăjitoare", interviu cu Magda Grădinaru, ziare.com, 21 august 2018; http://www.ziare.com/brexit/stiri-brexit/povestea-lumii-de-azi-un-liberalism-in-impas-fake-news-uri-care-dinamiteaza-democratia-din-interior-si-noi-lideri-autoritari-pregatiti-sa-vanda-in-continuare-fictiuni-cu-vrajitoare-interviu-cu-yuval-noah-harari-1526151 (accesat la 21.08.2018).

HARRIS, Mark, „Inside the First Church of Artificial Intelligence"; https://www.wired.com/story/anthony-levandowski-artificial-intelligence-religion (accesat la 29.07.2018).

LOGHIN, Adrian, „A fi sau a nu fi politic corect – secţiunea tematică TIFF 2018", www.cluju.ro, 24 aprilie 2018 (accesat la 11.08.2018).

MARCHIEVICI, Cătălin, „Clint Eastwood, sătul de «o generaţie de fătălăi» şi de corectitudinea politică", www.cotidianul.ro, 4 august 2016 (accesat în 4.04.2018).

MARINCU, Tudor, „Câteva exemple de corectitudine politică", în *Rost*, 5 iunie 2017; https://www.rostonline.ro/2017/06/cateva-exemple-de-corectitudine-politica (accesat la 10.08.2018).

MARINESCU, Răzvan , „Universitatea Harvard a găzduit un workshop despre sexul anal. Studenţilor li s-a spus că există bărbaţi cu vagin şi femei cu penis", www.activenews.ro, 9 noiembrie 2017 (accesat la 10.08.2018).

NISTEA, Iulian, „O imagine generală asupra Internetului", http://www.nistea.com/media/internet/pop_internet/internetul_general.htm (accesat la 12.08.2018).

PATAPIEVICI, Horia-Roman, „Le clocotea în priviri furia că exist, că respir", www.newsweek.ro, 15 mai 2018; https://newsweek.ro/interviuri/horia-roman-patapievici-si-anii-urii-le-clocotea-in-priviri-furia-ca-exist-ca-respir (accesat la 25.07.2018).

PICIORUȘ, Dorin Octavian, „Despre ideologiile fondatoare ale Internetului cu Philippe Breton", teologiepentruazi.ro, 21 noiembrie 2007; https://www.teologiepentruazi.ro/2007/11/21/despre-ideologiile-fondatoare-ale-internetului-cu-philippe-breton (accesat la 12.08.2018).

TOPLEAN, Adela, „Despre sacru și despre corectitudinea politică", contributors.ro, noiembrie 2017 (accesat la 28.07.2018).

ȚÂNTĂ, Cosmin, „Decizie istorică în SUA: corectitudinea politică nu poate supune conștiința", www.adevărul.ro, 4 iunie 2018 (accesat la 10.08.2018).

VERGELY, Bertrand, *La tentation de l'homme-Dieu*, Paris, Ed. Le Passeur, 2015.

*** „Transumanismul (H+) – un concept controversat. Paradoxul omului care se «joacă» de-a Dumnezeu", destepti.ro, 27 iulie 2018; https://destepti.ro/transumanismul-h-un-concept-controversat-paradoxul-omului-care-se-joaca-de-adumnezeu (accesat la 10.08.2018).

*** „Suedia legalizează religia plagiatului – Biserica Kopimistă – Copy Paste", https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjT-fGF163dAhVxtYsKHSugBcQQFjAAegQICRAB&url=https%3A%2F%2Ftimisoaraevanghelica.wordpress.com%2F2012%2F01%2F06%2Fsuedia-legalizeaza-religia-plagiatului-biserica-kopista-copy-paste%2F&usg=AOvVaw1ol-IIfZxcknGQ-FZ9lzkp (accesat la 10.08.2018).

www.polirom.ro

Redactor: Raluca Tolcev
Coperta: Radu Răileanu
Tehnoredactor: Luminiţa Păun

Bun de tipar: septembrie 2018. Apărut: 2018
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1,
et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

IMPRIMERIILE DAVID

Iaşi, Şoseaua Ştefan cel Mare şi Sfânt 67-69, 700498
Telefon: 0232 276221, Fax: 0232 232588
www.imprimeriiledavid.ro

[illegible] (accesat la 20.07.2018).

PICIORUŞ, Ovidiu Octavian, „Despre ideologiile fondatoare ale internetului cu Philippe Breton", www.[illegible].ro, 21 noiembrie 2007, http://www.[illegible].ro/2007/11/21/despre-ideologiile-fondatoare-ale-internetului-cu-philippe-breton (accesat la 12.08.2018).

TOPLEAN, Adela, „Despre sacru şi despre corectitudinea politică", contributors.ro, noiembrie 2017 (accesat la 20.07.2018).

ŢÂRŢĂ, Cosmin, „[illegible] în SUA: corectitudinea politică nu poate suporta [illegible]", www.adevarul.ro, 4 iunie 2017 (accesat la 10.08.2018).

VERGELY, Bertrand, *La tentation de l'Homme-Dieu*, Paris, Ed. Le Passeur, 2015.

***, „Transumanismul (H+) – un concept controversat. [illegible]", [illegible] (accesat la 11.08.2018).

***, „[illegible]" – [illegible], https://www.[illegible]

Trăim într-o lume în care religiozitatea capătă valențe nemaiîntâlnite de când valul secularizării a cuprins Occidentul și se răspândește la nivel global. În volumul său, Nicu Gavriluță analizează ruptura dintre religiile tradiționale și noile religii seculare, care tind să se generalizeze și să aducă schimbări majore în viața noastră. Internetul, finanțele, noua mass-media, corectitudinea politică, transumanismul sau postumanismul aduc modificări radicale în politică, în societate și în mediile universitare, creând noi religii, cu zei încă necunoscuți. Dar este oare aceasta direcția pe care ne-o dorim? *Noile religii seculare* ridică unele întrebări privind calea pe care am decis să o urmăm și încearcă să aducă lumină în privința lucrurilor pozitive sau negative care ne-ar putea aștepta la capătul drumului.

„Am scris această carte cu profunda convingere, inspirată de scrierile lui Mircea Eliade, că negativitatea secularizării și crizele aferente pot fi învinse dacă decriptăm convingător miturile, simbolurile și motivele religioase camuflate în ideologii subversive, filosofii excentrice și tehnologii provocatoare. Am interpretat astfel trei dintre religiile seculare actuale: *corectitudinea politică*, *noile tehnologii* și *transumanismul*. Acest act eliadesc de *hermeneutică creatoare* continuă să fie *reconfortant*, *stimulativ* și chiar *soteriologic* pentru fiecare dintre noi, într-un plan mai subtil al existenței noastre."

Nicu Gavriluță

Pe copertă: © kantver/Depositphotos.com

EDITURA POLIROM

ISBN 978-973-46-7203-5

www.polirom.ro

Carte publicată și în ediție digitală